

#OdkrywamyPodlaskieGminy – MOŃKI

Na facebookowym profilu Województwa Podlaskiego trwa akcja #OdkrywamyPodlaskieGminy. Co tydzień w piątek przedstawiamy jedną z gmin. Tym razem zapraszamy do Moniek.

Mońki - gmina miejsko - wiejska położona w województwie podlaskim w powiecie monieckim zajmuje powierzchnię 162 km² i zamieszkują ją ok. 15 tys. mieszkańców, z tego około 10 tys. to mieszkańcy miasta Mońki.

Mońki - miasto położone w centralnej części woj. podlaskiego, stolica gminy i powiatu pełni funkcję ponadlokalnego ośrodka usługowego, przemysłowego i kulturalnego. Znajdują się w nim największe zakłady przemysłowe funkcjonujące na terenie powiatu działające w branżach: spożywczej, przemysłowej oraz rolniczej. W mieście zlokalizowane są usługi w zakresie szkolnictwa podstawowego, średniego, ochrony zdrowia, kultury, sportu, administracji, obsługi finansowej, ubezpieczeń, rolnictwa i innych, z których korzystają mieszkańcy gminy oraz całego powiatu.

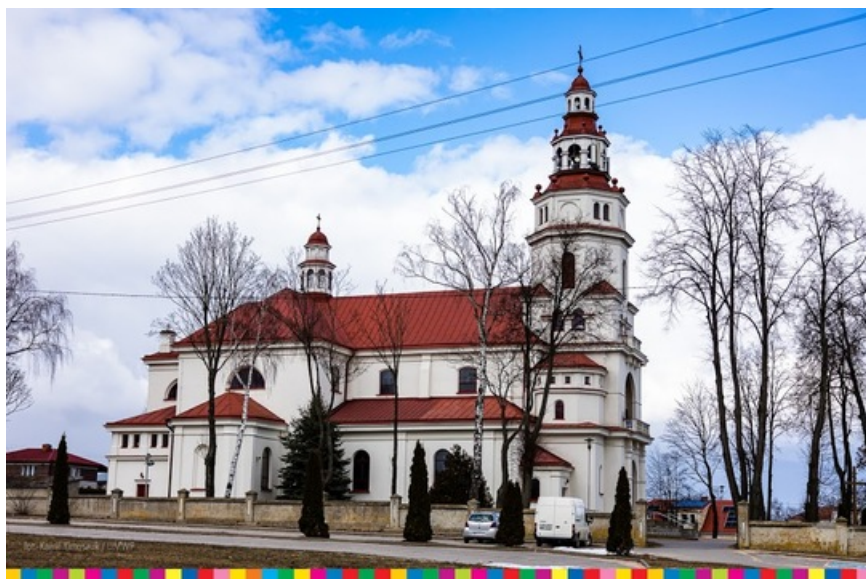
W XVI - XVIII w. była to okolica szlachecka z licznymi folwarkami drobnej szlachty mazowieckiej. Początek Moniek wiąże się z powstaniem gniazda rodu Mońków, pieczętujących się herbem Rawicz. Najstarsza informacja o Mońkach pochodzi z XVI w. Mówi ona o małym zaścianku szlacheckim liczącym kilka chałup. Mieszkańcy wsi szlacheckiej o tej nazwie zaprzysięgli w 1569 r. wierność Koronie Polskiej i królowi polskiemu. Mońki znajdowały się w parafii goniądzkiej, w starostwie tykocińskim, w ziemi bielskiej województwa podlaskiego.

W 1873 r. ukończono budowę odcinka brzesko - grajewskiego linii kolejowej Odessa – Królewiec i zdecydowano o umieszczeniu w osadzie Mońki stacji kolejowej. Początkowy rozwój Moniek związany był również ze znajdującymi się w odległości ok. 2 km. carskimi koszarami w Hornostajach.

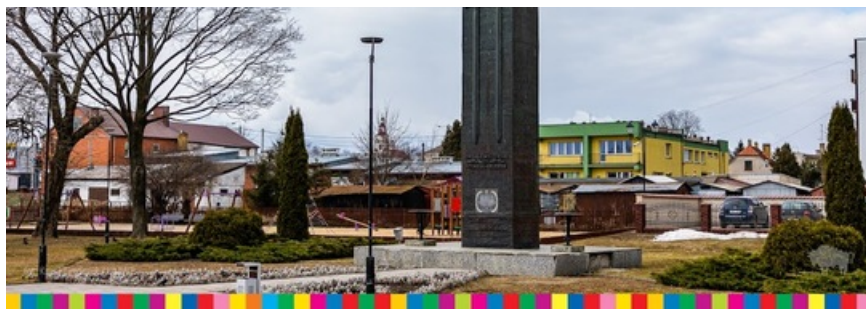

Od 1919 r. Mońki znalazły się w gminie Kalinówka, w powiecie białostockim województwa białostockiego. Około 1920 r. powstała parafia katolicka. W tym okresie powstała również spółdzielnia rolniczo-handlowa. Zgodnie ze Skorowidzem miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej istniały folwark, stacja i wieś o nazwach Mońki, zamieszkiwane łącznie przez 212 mieszkańców.

W okresie międzywojennym w Mońkach funkcjonowała szkoła powszechna. Pod koniec lat 20. powstał budynek dworca kolejowego. 13 czerwca 1931 r. abp Romuald Jałbrzykowski konsekrował nowo wybudowany kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Kazimierza. Mońki zyskały – oprócz przewozów kolejowych – połączenie autobusowe z innymi miejscowościami regionu. Powstawały sklepy, przedsiębiorstwa oraz lokale gastronomiczne. Na kilka lat przed wojną uruchomiona została niewielka mleczarnia. W związku z dynamicznym rozwojem osady pod koniec lat 30. wnioskowano o objęcie Mońek planem zagospodarowania, stwierdzając, że spontanicznie przekształcają się one w miasteczko.

Po wybuchu II wojny światowej Mońki zostały zajęte przez wojska niemieckie, a następnie do miasta wkroczyli Sowieci. Mońki ustanowiono siedzibą rejonu (później przeniesionego do Knyszyna). Okupacja sowiecka przyniosła wywózki mieszkańców gminy w głąb Związku Sowieckiego. Po agresji Niemiec na ZSRR Mońki znalazły się pod kolejną okupacją. Niemcy utworzyli tu siedzibę jednego z punktów dowodzenia. W lipcu 1944 wycofujące się wojska niemieckie wysadziły kościół, niszcząc go niemal doszczętnie.

Po wojnie Mońki były tymczasową siedzibą gminy Goniądz. W kwietniu 1954 r. w Mońkach ulokowano siedzibę powiatowej rady narodowej nowo tworzonego powiatu monieckiego. Zmiany administracyjne spowodowały szybko rozwój miejscowości. Powstały urzędy, instytucje kulturalne, przedsiębiorstwa, szpital i nowy budynek szkoły podstawowej, a także utwardzono drogi, instalowano kanalizację i stawiano pierwsze bloki mieszkalne. Zbudowano stadion oraz założono klub sportowy Promień Mońki. W 1964 r. powstało liceum ogólnokształcące. 1 stycznia 1965 r. Mońki otrzymały prawa miejskie.

Rozwój miasta skutkował m.in. wyróżnieniem w konkursie „Mistrz Gospodarności” w 1975 r. w kategorii miast mniejszych. W tym samym roku wraz z kolejną reformą administracyjną zlikwidowano powiat moniecki. Miejscowość i okolice stały się ośrodkiem intensywnej emigracji, w szczególności do USA.

W latach 60. i 70. XX w. powiat moniecki był kreowany, jako „zagłębnie ziemniaczane”. Do dziś w Mońkach organizowane jest Święto Ziemniaka, a jego kwiat jest jednym z elementów herbu miasta.

W 1990 r. Mońki stały się siedzibą gminy samorządowej, a następnie rządowego rejonu. Po reformie samorządowej w 1999 r. ponownie utworzono powiat moniecki.

W Mońkach rozwinął się przemysł spożywczy, mający powiązania z gospodarstwami rolnymi powiatu. Największym zakładem w mieście jest mleczarnia „MSM Mońki”, specjalizująca się w produkcji serów twardych typu holenderskiego i szwajcarskiego. W mieście znajduje się amfiteatr, w którym odbywa się większość plenerowych imprez i koncertów. Organizowaniem imprez kulturalnych i bieżącą działalnością w tym zakresie zajmuje się Moniecki Ośrodek Kultury.

Od 2006 funkcjonuje kryta pływalnia, która zastąpiła poprzednią. W 2009 roku oddano do użytku dwa boiska – jedno, wielofunkcyjne w ramach programu Orlik 2012, drugie z programu „Blisko – Boisko”.

Dzięki inwestycjom ze środków samorządowych, państwowych i unijnych doszło do unowocześnienia infrastruktury. Zgodnie z planami przez Mońki mają przebiegać szlak Rail Baltica i droga ekspresowa S16.

źródło: pl.wikipedia, stat.gov.pl, e-monki.pl

oprac.: Władysław Tokarski

fot.: Kamil Timoszuk, Urząd Miejski w Mońkach

